



კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
ხელნაწერის უფლებით

შორენა სიგუა

რელიგიური ფაქტორის გავლენა რეგიონული კონფლიქტის მოგვარებაში

(ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის მაგალითზე)

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო
უნივერსიტეტის

ასოცირებული პროფესორი -მაია კაპანაძე

პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი. 0141, საქართველო
2023

სამეცნიერო ნაშრომი შესრულებულია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო პროგრამაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

მაია კაპანაძე - ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი,
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ოფიციალური რეცენზენტები:

1. **თამარ კიკნაძე** - საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი,
პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი
2. **ელისო მაჩიტაძე** - ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, კავკასიის
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2023 წლის 28 აპრილს, 15:00 საათზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: 0141, თბილისი, ჩარგალის ქუჩა N 73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, 412-ე აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:
პეტრე მამრაძე

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება საკითხის წინაპირობა თემის აქტუალურობა

მსოფლიოში განვითარებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური და სოციალური მოვლენები საზოგადოებაზე, ხალხის ფართო მასებზე, მათი აზრისა და შეხედულების ფორმირებაზე სერიოზულ გავლენას ახდენს. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია იმის ცოდნა, თუ რატომ ხდება მსოფლიოში ესა თუ ის მოვლენა. შეიძლება თუ არა მისი პროგნოზირება, მართვა და კონტროლი. შესაბამისად, კონფლიქტები დღეს უკვე თანამედროვე პოლიტიკური მეცნიერების მუდმივი კვლევის საგნად იქცა. კონფლიქტების, კრიზისებისა და ომების გამომწვევი მიზეზების, შედეგებისა და მათი გავლენის ცოდნა აუცილებელია, რათა პოლიტიკური ურთიერთობები უკეთ დარეგულირდეს, როგორც სახელმწიფოს შიგნით, ასევე მის ფარგლებს გარეთაც.

თითქმის უკვე ნახევარ საუკუნეზე მეტია, რაც მსოფლიო ყურადღებას არ და ვერ ადუნებს და დეტალურად აკვირდება ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტს, რომელსაც სხვაგვარად ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტიც ეწოდება. აგერ უკვე მრავალი წლის განმავლობაში ეს უთანხმოება აქტუალურობას არ კარგავს და, უფრო მეტიც, ისრაელ-პალესტინის დაპირისპირების ფონზე, საერთაშორისო პოლიტიკურ ასპარეზზე სხვა მასშტაბური კონფლიქტები, მყისიერად მეორე ადგილზე ინაცვლებს.

ისრაელ-პალესტინის მრავალწლიანი კონფლიქტი, საერთაშორისო თუ ადგილობრივი მასშტაბით, განიხილება ეთნიკურ, პოლიტიკურ და გეოგრაფიულ პრიზმაში. ორი ეთნოსის დაუსრულებელი უთანხმოება ხასიათდება როგორც ძველი, ისტორიული მიწის სამართალმემკვიდრეთა ბრძოლა პირველობისთვის. თუმცა ამ დრომდე ნაკლებად განიხილავდნენ აღნიშნულ დავას რელიგიურ ჭრილში, მაგრამ აღსანიშნავია, რომ პალესტინელ არაბებსა და ებრაელებს საერთო რელიგიური სიწმინდეები გააჩნიათ და ასევე საერთო მამამთავარი – აბრაამი, იგივე იბრაჰიმი, ჰყავთ, რაც აქამდე დაუსრულებელ ამ მწვავე კონფლიქტს კიდევ უფრო აღრმავებს და ახანგრძლივებს.

ჩვენი თემის განხილვის საგანი, პალესტინა-ისრაელის კონფლიქტის წარმოშობისა და მისი განვითარების ეტაპებია. ნაშრომში კონკრეტულად

განვიხილეთ ამ პრობლემის წამოჭრის ისტორია, მიზეზები, მოგვარების შესაძლო გზები. განსაკუთრებით კი ყოველივე ეს გავანალიზებთ რელიგიურ კრილში, რაზეც აქამდე ძირეულად არ იყო ყურადღება გამახვილებული.

ცნობილი ფაქტია, რომ რელიგია ახლო აღმოსავლეთში ძალიან დიდ როლს თამაშობს საზოგადოების ცხოვრებაში. პოლიტიკა კი ხშირ შემთხვევაში საკუთარ იარაღად იყენებს რელიგიას და ორივე მათგანი თავისებურ შემოქმედებას ახდენს კონკრეტულ გეოგრაფიულ სივრცეზე.

ამის კარგი მაჩვენებელია წმინდა ადგილებისა და განსაკუთრებით კი – იერუსალიმის როლი კონფლიქტის განვითარების დინამიკასა და მისი მოგვარების პერსპექტივაზე. რაც საკმაოდ საინტერესო და ამავე დროს ამ კონფლიქტში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია. მისი დეტალურად შესწავლა და მიმოხილვა აუცილებელია, რადგან ამ კონფლიქტის ერთ-ერთი შემადგენელი ელემენტი არის დავა წმინდა ადგილებისათვის.

პალესტინასა და ისრაელს შორის დღემდე გადაუჭრელი კონფლიქტი ოფიციალურად ისრაელის სახელმწიფოს გამოცხადებიდან მეორე დღესვე (1948 წლის 15 მაისი) დაიწყო. თუმცა მას უფრო დიდი ხნის ისტორია გააჩნია და ის უშუალოდ სიონიზმის ჩასახვისთანავე გამოიკვეთა. აღსანიშნავია, რომ პალესტინელები და ებრაელები – ერთი, სემიტური წარმოშობის ხალხები არიან, რომელთაც საერთო მამამთავარი ჰყავთ. შესაბამისად, ამ ორ ხალხს გააჩნია საერთო რელიგიური სიწმინდეებიც, რომლებსაც ორივე თავიანთ საკუთრებად მიიჩნევს, თუმც კარგად იცის, რომ ის ეკუთვნით როგორც ებრაელებს, ისე პალესტინელ არაბებს (და ზოგადად არაბებს).

პალესტინისა და ისრაელის მოუგვარებელი კონფლიქტი უკვე რამდენიმე ათეული წელია აქტუალურობას არ კარგავს არა მარტო ახლო აღმოსავლეთის, არამედ მთელი მსოფლიოსათვის. მისი მოგვარების არაერთი მცდელობის მიუხედავად, შედეგის მიღწევა მაინც ვერ მოხერხდა. ამას ხელს უშლიან როგორც რეგიონს შიგნით

არსებული გარკვეული ძალები, ასევე, რეგიონს გარედან არაერთგზის განხორციელებული უხეში ჩარევაც.

კიდევ ერთხელ ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ის მნიშვნელოვანი გარემოება, რომ პალესტინელ არაბებსა (მთლიანობაში არაბებსა და ისლამურ სამყაროსაც) და ებრაელებს აქვთ საერთო რელიგიური სიწმინდეები, რის გამოც მათ შორის ხშირია შეუთანხმებლობა მათ ფლობასთან დაკავშირებით. ორივე მხარე მათ თავის საკუთრებად მიიჩნევს. ამ გარემოებას ხშირად იყენებენ ხოლმე პალესტინა-ისრაელს შორის კონფლიქტის გასაღრმავებლად. შესაძლოა რელიგიურმა ფაქტორმა, ანუ საერთო სიწმინდეების ქონამ, დადებითი როლიც შეასრულოს ამ დღემდე დაუსრულებელი კონფლიქტის მოგვარებაში.

საკვლევი თემის ძირითადი ძირითადი მიზანები და ამოცანები:

- ✓ პალესტინასა და ისრაელს შორის კონფლიქტის წარმოშობის რეალური მიზეზების სიღრმისეულად შესწავლა;
- ✓ პრობლემის გამწვავებაში რელიგიური, ეთნიკური, პოლიტიკური თუ ტერიტორიული ფაქტორების გარკვევა;
- ✓ ამ კონფლიქტში საერთო სემიტური წარმოშობისა და საერთო რელიგიური სიწმინდეების არსებობის როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი მხარეების გაანალიზება;
- ✓ ამ მრავალწლიანი კონფლიქტის მოგვარების შესაძლო გზებისა და პერსპექტივების გაანალიზება და შეფასება;
- ✓ ამ პროცესებში ცალკეული მნიშვნელოვანი ფაქტორებისა და გარე და შიდა და აქტორების ჩართულობის ხარისხისა და მათი ზემოქმედების შედეგის გაანალიზება და შეფასება;
- ✓ აღნიშნული კონფლიქტის მოგვარების ალტერნატიული გზების მოძიება რელიგიური ფაქტორის გათვალისწინებით;
- ✓ დარგის ექსპერტებისა თუ პოლიტოლოგების მოსაზრება და მათი ანალიზი ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის გადაჭრის შესაძლო ალტერნატივებზე;

- ✓ ყურადღების გამახვილება იმაზე, თუ რამდენად ნეგატიურ და პოზიტიურ გავლენას ახდენს საერთო აბრაამისტული წარმომავლობა და, აქედან გამომდინარე, საერთო რელიგიური სიწმინდეები კონფლიქტის ესკალაციასა თუ დეესკალაციაზე.
- ✓ განსაკუთრებულად გამოყოფა გარე ძალების როლის მნიშვნელობისა ამ პრობლემასთან მიმართებით.

ნაშრომის ძირითადი საკვლევი კითხვები:

- ‡ მოსალოდნელია თუ არა, საერთო რელიგიური სიწმინდეების დაუფლების სურვილმა უფრო მეტად დაძაბოს კონფლიქტური ვითარება დაპირისპირებულ მხარეებს შორის?
- ‡ რამდენად შესაძლებელია ხელი შეუწყოს საერთო რელიგიურმა სიწმინდეებმა პალესტინელებსა და ებრაელებს შორის არსებული დავის გადაჭრას?
- ‡ რამდენად სავარაუდოა ამ კონფლიქტის მოგვარება გადავადდეს ან დაჩქარდეს გარე ფაქტორების ზემოქმედების გარეშე?
- ‡ შესაძლებელია თუ არა რელიგიური ფაქტორიდან გამომდინარე ამ ორმა ხალხმა საერთო ენის გამონახვა დამოუკიდებლად, თვითონ შეძლოს?

ნაშრომის ჰიპოთეზა:

რელიგიურ ფაქტორს, როგორც უარყოფითი, ისე დადებითი როლის შესრულება შეუძლია, პალესტინასა და ისრაელს შორის არსებული ხანგრძლივი და აქამდე გადაუჭრელი კონფლიქტების მოგვარებაში. ამ ხალხებს შორის არსებულ საერთო რელიგიურ სიწმინდეებს საფუძვლად უდევს მათი საერთო სემიტური (აბრაამისტული) წარმომავლობა, ეს შეიძლება გახდეს მათთვის საერთო ენის გამონახვის ერთ-ერთი საშუალებაც გარე აქტორების უხეშად ჩარევის გარეშე.

კვლევის ობიექტი ისრაელ-პალესტინის მრავალწლიანი კონფლიქტის მოგვარების მექანიზმები, ალტერნატიული გზების შესწავლა და განხილვაა,

განსაკუთრებით კი – რელიგიურ ჭრილში. ასევე, რეგიონში არსებული პოლიტიკური ვითარების გამწვავების გამომწვევი მიზეზების დადგენა და პრობლემის მოგვარების გზების ძიება. ამავდროულად, კონფლიქტის განვითარების თავისებურებებისა და შესაძლო შედეგების წარმოჩენა.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

ისრაელსა და პალესტინას შორის არსებული საკმაოდ ხანგრძლივი კონფლიქტი მხოლოდ კონკრეტული, ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის პრობლემად ვერ ჩაითვლება. ეს კონფლიქტი გლობალურია, რომელშიც აქტიურად არიან ჩართულნი, როგორც შიდა რეგიონული, ისე გარე აქტორები, რომლებმაც მის გახანგრძლივებაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს. ებრაელებსა და პალესტინელებს შორის არსებული დავის მოსაგვარებლად აქამდე გადადგმული ყველა ნაბიჯი თითქმის უშედეგო აღმოჩნდა. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ აქამდე ამ პრობლემის აღმოფხვრას ცდილობდნენ ტერიტორიული დავის გადაჭრის გზით. ასევე, ებრაელი და პალესტინელი მოსახლეობის ბალანსის დაცვით, როგორც ისრაელში, ისე პალესტინის ადმინისტრაციის ტერიტორიაზე. უკვე რამდენიმე ათეული წელია საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევა, წამყვანი ქვეყნების ლიდერთა არაერთი შეხვედრა, თუ მოლაპარაკება თითქმის უშედეგოდ მთავრდება და ამ გადაუჭრელი კონფლიქტის გასაღები ჯერ კიდევ ვერ მოიძებნა. პრობლემა, რომელიც ხანგრძლივ კონფლიქტში გადაიზარდა, სათავეს არა მარტო რამდენიმე ათეული წლის წინ იღებს, არამედ, უფრო შორეულ წარსულში გვაბრუნებს. მის განვითარებასა და ესკალაციაზე ჩვენს ნაშრომში დეტალურად ვსაუბრობთ. ათეული წლებია საუკუნეების წინ გაჩენილ უთანხმოებასა და ამჟამად მიმდინარე პროცესებს მრავალი მკვლევარი, არაერთი მეცნიერი და პოლიტიკოსი, ეთნიკურ-გეოგრაფიულ თუ პოლიტიკურ ჭრილში განიხილავს. ჩვენ ვეცადეთ სხვა კუთხით წარმოგვეჩინა ეს პრობლემა და, აქედან გამომდინარე, მისი მოგვარების გზაც სხვა მხრიდან განგვიხილა – რელიგიური ფაქტორის პრიზმიდან, რომლის დეტალური ანალიზიც ნაშრომის თავებშია მოცემული. ჩვენი თემის სიახლე კი იმაში

მდგომარეობს, რომ აღნიშნულ სადისერტაციო ნაშრომში, ყურადღება გავამახვილეთ, ისეთ სენსიტიურ და მნიშვნელოვან საკითხზე, როგორცაა ამ ორი ხალხის საერთო წარმომავლობა და, აქედან გამომდინარე, მათი საერთო რელიგიური სიწმინდეები. ამ კონფლიქტის ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემა სწორედ საერთო რელიგიური სიწმინდეების ექსკლუზიური ფლობის სურვილია, რაზეც შეუთანხმებლობა არსებობს არა მხოლოდ პალესტინელებსა და ებრაელებს, არამედ მთლიანად არაბებსა და ებრაელებს შორისაც. ჩვენი კვლევის შედეგად გამოვყავით ისეთი მნიშვნელოვანი ფაქტორები, როგორცაა, ამ კონფლიქტის მოგვარების ერთ-ერთი გზა – ყურადღების გამახვილება იმ საერთო რელიგიური სიწმინდეების გამოყენებაზე, რომელთა მეშვეობითაც, ხშირად მათ შორის ურთიერთობა იძაბება. ვფიქრობთ, წმინდა ადგილებისა და საერთო სემიტური წარმომავლობის მეშვეობით შესაძლებელია კონფლიქტში მონაწილე მხარეებმა საერთო ენა გამონახონ და კონსენსუსს მიაღწიონ. ჩვენი ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს ამყარებს ის ფაქტიც, რომ გამოკითხვის შედეგად ამ მიმართულებით გამოკვეთილი (რელიგიური ჭრილი) ჩვენეული ხედვა საინტერესო სიახლე აღმოჩნდა როგორც დარგის ექსპერტებისათვის, ასევე, ებრაელ და პალესტინელ რესპონდენტთათვისაც. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კვლევა მიმოიხილავს კონფლიქტის მოგვარების სავარაუდო გზებს, ჩვენს მსჯელობას ამყარებს გამოკითხულ ექსპერტთა და მოქალაქეთა მოსაზრებებიც. მათი დაკვირვებით, თეორიულად და პრაქტიკულადაც შესაძლებელია მოიძებნოს ამ პრობლემის გადაჭრის შესაძლო ვერსიები. ნაშრომში გამოვკვეთეთ ჩვენეული ხედვა – მოვიძიეთ გზები, რომელთა დახმარებითაც, ვფიქრობთ, შესაძლოა რეალური და პერსპექტიული გახდეს შექმნილი ვითარების დეესკალაცია (აქ იგულისხმება კონფლიქტში მონაწილე მხარეების საერთო რელიგიური სიწმინდეების დადებითი კუთხით გამოყენება).

კვლევის მეთოდები:

ნაშრომზე მუშაობისას გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდები:

- მონაცემთა ანალიზი

- ისტორიულ - აღწერილობითი
- პოლიტიკის კვლევის ანალიზი
- კონტენტ-ანალიზი

კვლევის ჩასატარებლად გამოვიყენეთ თვისებრივი კვლევის მეთოდი, კერძოდ კი სიღრმისეული ინტერვიუები. რესპონდენტებად შევარჩიეთ დარგის სპეციალისტები, ექსპერტები, ანალიტიკოსები, უცხოელი ექსპერტები და მოქალაქეები. ინგლისურ ენაზე ჩაწერილი ინტერვიუები ვთარგმნეთ ქართულად. რეალური ვითარების წარმოსაჩენად გამოყენებულია შედარებითი კვლევის მეთოდიც – რაც გულისხმობს დაპირისპირების სისტემურ პროცედურას. მისი საშუალებით დგინდება მოვლენებს შორის მსგავსება და განსხვავება. ჩვენი აზრით, მისი ეფექტიანობა იმით გამოიხატება, რომ რეგიონული (ახლო აღმოსავლეთის) კონფლიქტი სწორად გავაანალიზეთ და განვიხილეთ პოლიტიკურ და რელიგიურ ჭრილში. საერთო ჯამში, კვლევის ჩვენ მიერ გამოყენებული მეთოდები ითვალისწინებს სამ ძირითად კომპონენტს, ესენია:

- ❖ ინფორმაციის მოპოვება და დამუშავება
- ❖ მოვლენათა კლასიფიკაცია
- ❖ სიტუაციური ანალიზი

თემის დამუშავების მდგომარეობა

კონფლიქტების, კონკრეტულად კი - ისრაელისა და პალესტინის კონფლიქტის ანალიზის დროს მნიშვნელოვანია დისციპლინათაშორისი კვლევის

მეთოდის გამოყენება. ნაშრომში არსებული ბიბლიოგრაფია დაყოფილია შემდეგნაირად: წყაროთა პირველ ჯგუფში შედის ქართველ და უცხოელ ავტორთა სამეცნიერო ნაშრომები პოლიტიკურ მეცნიერებაში, კონფლიქტოლოგიაში, გეოპოლიტიკაში და ა.შ. საყურადღებოა რ.გაჩეჩილაძე, რ. ჯორბენაძეს, თ.ჯაფარიძე, ჯონათან მარკუსი, მ. ბარ-ზოხარი, ჩერტოფლი, კოენი, ბოაზ ევრონ და სხვათა შრომები, რომლებშიც განხილულია, ზოგადად, კონფლიქტები, მისი წარმოშობის მიზეზები და არსი, ისტორიულად ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის წარმოშობის ასპექტები და განვითარების ეტაპები. წყაროთა მეორე ჯგუფში შედის ადგილობრივი და საერთაშორისო სააგენტოების ინტერნეტრესურსები და ინფორმაციები - წამყვანი საინფორმაციო-ანალიტიკური და სამეცნიერო-კვლევითი პორტალები, ასევე, პერიოდული გამოცემების ინტერნეტვერსიები.

ნაშრომის თეორიული ჩარჩო და მეთოდოლოგია

ნაშრომის მეთოდოლოგიური საფუძველი განპირობებულია მისი სპეციფიკური ხასიათით და ეფუძნება შემდეგ კონცეფციებს: ბ. ვებერის, გ. ალმონდის, დ. მაკგრეგორ ბერნსისა და ჰ. ჰაიფეცის კონცეფციებს. ამ მეთოდოლოგიურმა საფუძველმა ჩვენს მიერ განხილული კონფლიქტის არსის პოლიტიკურ, რელიგიურ თუ ეთნიკურ ქრილში განხილვის საშუალება მოგვცა. კვლევას საფუძვლად უდევს ეთნოლოგიური, ფსიქოლოგიური, სოციალ-კულტურული, რელიგიური, კონფლიქტოლოგიის, ეთნოკონფლიქტების, ეთნიკური ურთიერთობათა მართვა. მსგავსი მიდგომით გავაანალიზეთ ისრაელ-პალესტინას შორის განვითარებული ეთნოპოლიტიკური, რელიგიური ტიპის კონფლიქტების სტრუქტურული და პროცესუალური პრობლემები და მათი კლასიფიკაცია. კვლევა ეყრდნობა ეთნიკურ-რელიგიური კონფლიქტების მართვის თეორიას, რომლის მიხედვით კონფლიქტების მართვა ვიწრო გაგებით გულისხმობს: კონფლიქტის ლოკალიზაციას, მონაწილეთა რაოდენობის შეზღუდვას და მოლაპარაკების პროცესის მომზადებას. ხოლო ფართო გაგებით: ეს არის კონფლიქტზე ზემოქმედების მექანიზმი, გარე მხარეთა ჩარევა (ტრანსფორმაცია, მოწესრიგება და სხვა). გამოვიყენეთ ვილსონისეული

იდეალიზმი, რომელიც გულისხმობს რაციონალური საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნას. ამ პრინციპით ომის შეკავებას, რაც მსოფლიოში სამუდამო მშვიდობის დამყარების საფუძველი უნდა გამხდარიყო; რიჩარდ კოენის - Cooperative Security - კოლექტიური უსაფრთხოების მოდელი წარმოადგენს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების უნივერსალურ სისტემას. მისი დოქტრინის მიხედვით, უსაფრთხოების დილემის გადალახვა და ომის თავიდან აცილება სახელმწიფოებს არა ძალთა წონასწორობის, არამედ საერთაშორისო ინსტიტუტების ერთობლიობის შექმნით შეუძლიათ; ძალთა ბალანსის თეორია - რომელიც გამომდინარეობს საერთაშორისო სისტემის ანარქიული სტრუქტურიდან, ერთ-ერთი ფუნდამენტური კონცეფციაა საერთაშორისო ურთიერთობათა თეორიაში. იგი მჭიდროდ უკავშირდება პოლიტიკურ რეალიზმს და გამომდინარეობს საერთაშორისო სისტემის ანარქიული სტრუქტურიდან. ამ კონცეფციის მიხედვით, იმის გამო, რომ საერთაშორისო სისტემა ანარქიულია, თითოეული სახელმწიფოს ძირითადი ამოცანაა ბრძოლა თვითგადარჩენისა და თვითდამკვიდრებისათვის. სექიურითიზაციის კონცეფცია - უკავშირდება უსაფრთხოების კვლევების კოპენჰაგენის სკოლას. კონცეფციის არსი მდგომარეობს შემდეგში, შეიძლება თუ არა ესა თუ ის შემთხვევა მივიჩნიოთ უსაფრთხოების საკითხად? უსაფრთხოების საკითხები უფრო ნაკლებად უკავშირდება ფიზიკურ რეალობასა თუ ობიექტურ გარემოებებს და მეტად მიეკუთვნება აღქმის სფეროს - უნდა იქნეს თუ არა აღქმული ესა თუ ის ფენომენი საფრთხედ. □ პოლიტიკური რეალიზმის თეორია - პოლიტიკური რეალიზმი აზროვნების სკოლაა, რომელიც საერთაშორისო ურთიერთობებს ძალაუფლების გადმოსახედიდან აღწერს. სახელმწიფოების მიერ ერთმანეთის მიმართ ძალისმიერი ქმედებების ჩადენა ზოგჯერ რეალისტურ ან ძალისმიერ პოლიტიკად მოიხსენიება. თეორიის მიხედვით საერთაშორისო ურთიერთობებში ძირითადი სუბიექტი სახელმწიფოა, ძირითადი მამოძრავებელი იდეა - სახელმწიფოს ეროვნული ინტერესები, განმსაზღვრელი ფაქტორი - ძალა (სამხედრო, პოლიტიკური, ეკონომიკური). ჯოზეფ ნაის „რბილი ძალის“ თეორია - ცნობილმა ამერიკელმა მეცნიერმა, ჯოზეფ ნაიმ 80-იანი წლების

ბოლოს მსოფლიოს გააცნო ახალი ტერმინი „რბილი ძალა“. მისი განმარტებით, „რბილი ძალა“ სახელმწიფოს უნარია, ხისტი ძალის გამოყენების გარეშე, დადებითი განწყობებისა და დამოკიდებულებების შექმნით, გავლენა მოახდინოს საერთაშორისო სისტემის სხვა აქტორებზე. ეს არის კულტურული ძალა, რომლის მეშვეობითაც სახელმწიფოები ახორციელებენ საკუთარი საგარეო პოლიტიკური მიზნების რეალიზებას. იგი ეფუძნება სამ ძირითად წყაროს: კულტურა, პოლიტიკური ღირებულებები და საგარეო პოლიტიკა.

ნაშრომის თეორიული ღირებულება და პრაქტიკული მნიშვნელობა

ძალზე არსებითია, რადგანაც ახალგაზრდა განვითარებადი დემოკრატიისათვის პოლიტიკური ლიდერის ფენომენის და საზოგადოების ინტეგრაციის პროცესში მისი როლის შესწავლა საქართველოს და ისრაელის პოლიტიკური ლიდერების მაგალითზე საკმაოდ მნიშვნელოვანია. ჩვენ მიერ საკითხის შესწავლისა და კვლევის შედეგად გამოტანილი დასკვნები და რეკომენდაციები საშუალებას იძლევა გაგებულ და გააზრებულ იქნას პოლიტიკური ლიდერის როლი საზოგადოების ინტეგრაციისა და შემდგომი დემოკრატიზაციის პროცესში. ჩვენი ნაშრომის საფუძველზე შეიძლება ჩატარდეს ამ პრობლემის უფრო ღრმა და სერიოზული შესწავლა, მომზადდეს სასწავლო და სპეციალური კურსები. ნაშრომში არსებული მასალები და განზოგადებანი, სავარაუდოდ, შეავსებს ქართულ პოლიტიკურ მეცნიერულ ლიტერატურაში პოლიტიკური ლიდერისა და საზოგადოების ინტეგრაციის სფეროში არსებულ სიცარიელეს.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა:

სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავლის, სამი თავის, ცხრა ქვეთავისა და დასკვნისგან. ნაშრომს თან ერთვის ბიბლიოგრაფია და დანართები.

პირველ თავში - ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტების ისტორიული წანამძღვრები და თეორიული ჩარჩო - განხილულია ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტების ისტორიული წანამძღვრები და მისი თეორიული ჩარჩო. აღმოსავლეთისა და კონკრეტულად ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის წარმოშობის მიზეზები და განვითარების ეტაპები.

პირველი თავის პირველი ქვეთავი-კონფლიქტები და მისი თეორიული დისკურსი - ეთმობა კონფლიქტის სახეობებს, მისი წარმოშობის პრეისტორიებს საზოგადოებრივ, რელიგიურ ან პოლიტიკურ ჭრილში. კონფლიქტის დადებით და უარყოფითი გავლენას ნებისმიერ სიბრტყეზე. რელიგიის ძალას, რომელსაც შეუძლია კონფლიქტის როგორც გაღვივება და წახალისება, ასევე გადაჭრა მშვიდობიანი გზით.

პირველი თავის მეორე ქვეთავი - რელიგიის ფაქტორი კონფლიქტის გაღვივებასა და მის მართვაში - წარმოდგენილია რელიგიის ფაქტორი კონფლიქტის მართვაში. კონკრეტულად კი - ისრაელ-პალესტინის მრავალწლიანი უთანხმოების მოგვარების პროცესში. განხილულია რელიგიის როლი და მისი გავლენა საზოგადოებაზე, მათი ურთიერთდამოკიდებულება. რელიგია ხშირად კონფლიქტების წარმოშობასა და გაღვივებას უწყობს ხელს, თუმცა მას შეუძლია მოირგოს შუამავლის როლი და გადაჭრას მრავალწლიანი კონფლიქტიც.

პირველი თავის მესამე ქვეთავი - წმინდა ადგილების როლი ახლო აღმოსავლეთის რეგიონულ პოლიტიკაში - საუბარია რელიგიის ფაქტორზე კონფლიქტის გაღვივებაში და წმინდა ადგილების როლზე პოლიტიკაში, რადგან ეს ორი სრულიად განსხვავებული ცნება თავისი არსით, ერთმანეთთან ძალიან მჭიდრო კავშირშია. საუბარია ასევე, იერუსალიმის მსოფლიო როლზე ამ კონფლიქტის გადაჭრაში, რელიგიური დავაზე, წმინდა ადგილების მნიშვნელობაზე, მათ წარმომავლობასა და გავლენაზე, ასევე, რელიგიის ძალასა და მნიშვნელობაზე ამ მრავალწლიანი უთანხმოების მოგვარების ასპექტში.

მეორე თავში - ებრაულ-არაბული ტერიტორიების გადანაწილება და კონფლიქტის გაღრმავება - განხილულია არაბ-ებრაული ტერიტორიების

გადანაწილება და კონფლიქტის გაღრმავება, მისი მოუგვარებლობის ძირითადი მიზეზები, წმინდა ადგილების როლი, როგორც უთანხმოების გაღრმავების ერთ-ერთი საბაზი. სიონიზმის იდეოლოგიური გავლენა ებრაულ სახელმწიფოზე.

მეორე თავის პირველ ქვეთავში - „თეთრი წიგნი“ და კონფლიქტის ახალი ეტაპის დასაწყისი - საუბარია „თეთრი წიგნისა“ და კონფლიქტის ახალი ეტაპის დასაწყისზე, მისი წარმოშობის ისტორიაზე, კონფლიქტის ახალ ეტაპებზე, ებრაელთა რეპატრაციასა, ბალფურის დეკლარაციასა და ფილლის კომისიაზე.

მეორე თავის მეორე ქვეთავში - წმინდა ადგილების როლი, როგორც კონფლიქტის მოუგვარებლობის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი - წარმოდგენილია წმინდა ადგილების როლი, როგორც კონფლიქტის მოუგვარებლობის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი. სადაც საუბარია, პირველი ტაძრის ისტორიაზე, იერუსალიმის ისრაელის დედაქალაქად გამოცხადებაზე, რამაც კონფლიქტი კიდევ უფრო ღრმა ჩიხში შეიყვანა. ასევე, წმინდა და საკრალური ადგილების მნიშვნელობაზე, რომლებიც პალესტინელებსა და ებრაელებს შორის დღემდე მოუგვარებელი უთანხმოებისა და სისხლიანი დაპირისპირების მიზეზია.

მეორე თავის მესამე ქვეთავში- სიონიზმის, როგორც იდეოლოგიის, გავლენა ებრაული სახელმწიფოს პოლიტიკაზე - განხილულია სიონიზმის, როგორც იდეოლოგიის გავლენა ებრაული სახელმწიფოს პოლიტიკაზე. თეოდორ ჰარცლის მიერ სიონიზმის მიმდინარეობის დაარსებაზე, მის განსხვავებულ ხედვასა და მიდგომაზე, ასევე, ინგლისელი პოლიტიკოსის ენტონი ეშლი კუპერ შეფთსბერის მოსაზრებებზე, XIX საუკუნის ბოლოს ანტისიონისტურ მოძრაობაზე. პირველ სიონისტურ კონგრესზე გადაწყვეტილ შედეგებზე. 1903 წლის ბაზელის კონფერენციასა და ებრაულ ახალშენებზე, „საიქს-პიკოს შეთანხმებასა და ინგლისელების ჩართულობაზე.

მესამე თავში - საერთაშორისო თანამეგობრობა და ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის გადაჭრის სავარაუდო გზები - საუბარია ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის გადაჭრის სავარაუდო გზებსა და საშუალებაზე, საერთაშორისო თანამეგობრობისა და სახელმწიფოების ჩართულობასა და მათ მიერ კონფლიქტის

გადაჭრის სავარაუდო მექანიზმებზე. ისლამური სახელმწიფოების დამოკიდებულებაზე, ამ მრავალწლიანი უთანხმოების დასრულებაზე. ევროპის, რუსეთისა და ამერიკის პირდაპირი თუ ირიბი გზით ჩართულობაზე.

მესამე თავის პირველი ქვეთავი -მუსლიმური ქვეყნების დამოკიდებულება ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტისადმი - წარმოდგენილია ისლამური სახელმწიფოების დამოკიდებულება ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტისადმი. განხილულია სირიისა და ისრაელის ურთიერთობები, ტრანსიორდანიის, ეგვიპტის, მაროკოს, ტუნისის, ლიბანის, ერაყის, ირანისა და თურქეთის პოზიცია და როლი ამ კონფლიქტის დეესკალაციაში. მათი მხრიდან პირდაპირი თუ ირიბი ფორმით ჩართულობა დაპირისპირების მშვიდობიანად გადაჭრის საქმეში.

მესამე თავის მეორე ქვეთავი -დასავლური სამყაროს და რუსეთის ჩართულობა კონფლიქტის მოგვარებაში - განხილულია დასავლური სამყაროსა და რუსეთის ჩართულობა კონფლიქტის მოგვარებაში, საბჭოთა კავშირის პოზიცია, ხოლო მისი დაშლის შემდგომ „რუსეთის დამოკიდებულება, დასავლეთის ჩართულობა და აშშ-ის კონტრიბუციის მასშტაბი აღნიშნული კონფლიქტის მოგვარებაში, ასევე წარმოდგენილია რუსეთის, როგორც ფასილიტატორის, როლი და რუსეთ-ისრაელის ურთიერთობები. ევროკავშირი და მისი პოზიცია ამ მრავალწლიანი კონფლიქტთან მიმართებით.

მესამე თავის მესამე ქვეთავი - კონფლიქტის მოგვარების სავარაუდო პერსპექტივები - საუბარია, კონფლიქტის მოგვარების სავარაუდო პერსპექტივებზე. მისი განხილვის გზებზე პოლიტიკურ თუ რელიგიურ ჭრილში. ისრაელის მიერ პალესტინის ტერიტორიების ოკუპაციის მერე _ 1967 წელს, გაეროს გადაწყვეტილების თანახმად, პალესტინის დეოკუპაციაზე, რადგან პალესტინელებს მათ ტერიტორიაზე არსებობის სამართლებრივი უფლება ჰქონდათ. წარმოდგენილია ასევე სამშვიდობო მოლაპარაკებათა ქრონოლოგია, ოსლოს ხელშეკრულება და მოლაპარაკებების ახალი ეპოქა.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა

გამოყენებული წყაროების ნაწილი რელიგიურ ფონზე აღმოცენებულ კონფლიქტებსა და მათ გამომწვევ მიზეზებს, ასევე პრობლემის გადაჭრის სავარაუდო გზებს ეხება. კონკრეტული მეცნიერული წყაროს მიმოხილვისას, წარმოვადგინეთ რამდენიმე სახის ნაშრომი, რომლებსაც ამ თემატიკასთან უშუალო კავშირი აქვს.

1. გ. სანიკიძე, ნ. გელოვანი, გ. ალასანია, „ახლო აღმოსავლეთის ისტორია“. თბ. 2011. _ სამი ავტორის აღნიშნულ მონოგრაფიაში, პალესტინა-ისრაელის პრობლემის გამომწვევ მიზეზებსა და შემდგომ ამ კონფლიქტის განვითარებაზე მსჯელობას საკმაო ადგილი ეთმობა. ავტორები სხვადასხვა მასალების განხილვის შედეგად გამოთქვამენ თავიანთ მოსაზრებებს ხსენებული კონფლიქტის მოგვარების გზებზე;
2. რ. გაჩეჩილაძე, „ახლო აღმოსავლეთი“, თბ. 2011. _ მეცნიერს ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტების ფონზე განხილული აქვს ჩვენთვის საინტერესო საკითხიც _ პალესტინა-ისრაელის კონფლიქტი. გარდა ამისა, წყაროში ყურადღება იერუსალიმის პრობლემაზეცაა გამახვილებული;
3. თ. ჯაფარიძე, „სამშვიდობო პროცესი ახლო აღმოსავლეთში (ისრაელისა და პალესტინელთა ხელშეკრულებები 1993-1999 წლებში)“, ქართული დიპლომატია. წელიწდეული, XII, თბ., 2005. 337-356, 523. _ ავტორი ამ ნაშრომში განიხილავს სამშვიდობო მოლაპარაკებების პროცესს, რომელიც მიმდინარეობდა პალესტინელებსა და ებრაელებს შორის გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან;
4. რ. გაჩეჩილაძე - „ახლო აღმოსავლეთი“ (გეოგრაფიული და ისტორიული ნიშანსვეტები), თბ. 2018, ტომი I- II. - ქართველი აღმოსავლეთმცოდნე თავის ორტომეულ ნაშრომში პალესტინასა და ისრაელს შორის არსებულ პრობლემებს, მათი განვითარების ეტაპებსა და სამშვიდობო მოლაპარაკებებს საკმაოდ საინტერესოდ განიხილავს.
5. გ. სანიკიძე, ნ. ნახუცრიშვილი - თბ. 2013. „თანამედროვე ახლო აღმოსავლეთი“ - ქართველი აღმოსავლეთმცოდნეების სამეცნიერო ნაშრომში შესწავლილია ჩვენთვის საინტერესო პრობლემა. მოცემულ წყაროში აღნიშნული საკითხი განხილულია როგორც ევროპული, ისე აღმოსავლური სამეცნიერო ნაშრომების გაანალიზების

საფუძველზე. ეს პრობლემა ამ წყაროში საკმაოდ დაწვრილებით არის შესწავლილი და წარმოდგენილი. ხსენებულ სამეცნიერო კვლევაში დიდი ადგილი ეთმობა არა მარტო ებრაელებსა და არაბებს შორის მიმდინარე საომარ მოქმედებს, არამედ სამშვიდობო მოლაპარაკებებსაც.

6. თ. ჯაფარიძე „სამშვიდობო პროცესი, თვითმმართველობა და ისლამური რადიკალიზმი პალესტინაში“ - (სადისერტაციო ნაშრომი, თბ. 2006) - ავტორი თავის კვლევაში განიხილავს იმ სამშვიდობო პროცესებს, რომლებიც მიმდინარეობდა ისრაელსა და პალესტინას შორის გასული საუკუნის 90-იან წლებში. მას საკმაოდ სიღრმისეულად აქვს შესწავლილი ამ მოლაპარაკებების შედეგად დადებული ხელშეკრულებები და ასევე ის პრობლემები, რომლებიც ხელს უშლიდნენ მიღწეული შეთანხმების განხორციელებას.

7. ჯონათან მარკუსი, ბი-ბი-სის საერთაშორისო პოლიტიკური ანალიტიკოსი, (ბი-ბი-სი, 28.01. 20202) აღნიშნულ სტატიაში ავტორი განიხილავს ამერიკის ექსპრეზიდენტის, დონალდ ტრამპის მიერ მიღებულ ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს გადაწყვეტილებას, რომელიც ეხება იერუსალიმის ისრაელის დედაქალაქად გამოცხადებას. ავტორი ხაზს უსვამს იმ გამოწვევებს, რომლებიც ამ გადაწყვეტილებას მოჰყვა.

8. მ. ბარ-ზოხარი _ „ბენ-გურიონი“, გამომცემლობა „დელაკორტ პრესი“, თელ-ავივი, 1989. ბარ ზოხარი თავის ნაშრომში განიხილავს „თეთრი წიგნის“ როგორც დადებით, ისე უარყოფით მხარეებს. აქვე ყურადღებას ამახვილებს „თეთრი წიგნის“ მიმართ არა მარტო პალესტინელების, არამედ ებრაელების პოზიციებზეც.

9. Robert D. Lee-July “Religion and Politics in the Middle East: Identity, Ideology, Institutions”-2013 - ეს ნაშრომი მოიცავს ზოგადად რელიგიურ და პოლიტიკურ პრობლემებს რეგიონში, კერძოდ, ისრაელში, ეგვიპტეში, საუდის არაბეთში, ირანში და თურქეთში. ასევე, ავტორი სიღრმისეულად განიხილავს პალესტინელებსა და ებრაელებს შორის არსებულ როგორც პოლიტიკურ, ისე რელიგიურ პრობლემებს. აქვე ხაზგასმულია ამ ქვეყნების პოზიცია და დამოკიდებულება ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტისადმი.

10. Chertolf, MJOrdechai S. Zionism: „a Basic Reader, New York: HerzlPress, 1975“ _ ეს ნაშრომი საინტერესოა და ასევე მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ მასში ვრცლად არის განხილული სიონიზმის წარმოშობის მიზეზები და ის შედეგები, რამაც ხელი შეუწყო ისრაელის სახელმწიფოს წარმოქმნას. ამან კი მათსა და პალესტინელებს შორის ერთ-ერთ ხანგრძლივ კონფლიქტს დაუდო სათავე.

11. Michael J. Cohen "Appeasement in the Middle East: The British White Paper on Palestine, May 1939" _ აღნიშნულ ნაშრომში დეტალურად არის განხილული ინგლისის სამანდატო პოლიტიკის როლი პალესტინელებსა და ებრაელებს შორის სამშვიდობო მოლაპარაკებებში, „თეთრი წიგნის“ მნიშვნელობა და ახლო აღმოსავლეთში არსებული სიტუაციის გასაწესრიგებლად გატარებული მთელი რიგი ღონისძიებები. სხვადასხვა მიზეზთა გამო აღნიშნული ძალისხმევა უმეტეს შემთხვევაში უშედეგოდ მთავრდებოდა;

12. Boaz Evron, „Jewish State or Israeli Nation?“, Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1995. _ პალესტინის ტერიტორიაზე ისრაელის სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისა ან, უმეტეს შემთხვევაში, როგორც ბევრი მეცნიერი უწოდებს, აღდგენაზე, აღნიშნულ ნაშრომში საკმაოდ საინტერესო მოსაზრებებია გამოთქმული. მასში ვითარდება აზრი, რომ პალესტინა მთლიანად ებრაული ნაციის საკუთრებაა და მხოლოდ ისრაელის სახელმწიფოს არსებობას ამ ლოკაციაზე სრული ლეგიტიმაცია გააჩნია. ასევე, წყაროში განხილულია პალესტინელი არაბების მისწრაფებები და მათი უფლებები ამ ტერიტორიაზე.

დასკვნა

დასკვნაში მოცემულია კვლევის ძირითადი შედეგები, ისრაელ-პალესტინის მრავალწლიანი კონფლიქტის გადაჭრის შესაძლო გზების შეჯამება, როგორცაა – დიალოგი, აბრაამისტული საერთო წარმომავლობა და სიწმინდეები, რომლებმაც შესაძლოა დადებითი როლი ითამაშონ ამ თითქმის მოუგვარებელი და დაუსრულებელი კონფლიქტის გადაჭრაში, თუმცა საპირისპირო სცენარითა და ვერსიით – რელიგიური ფაქტორი, შესაძლოა კონფლიქტის გაღვივების მიზეზი უფრო გახდეს, ვიდრე მისი დეესკალაციის. თუმცა, ჩვენი კვლევის მიზანია, მრავალწლიანი კონფლიქტის მოსაგვარებლად ერთ-ერთი მთავარი გზა, რელიგიური ფაქტორი ავირჩიოთ.

ჩვენ მიერ ჩატარებული სიღრმისეული ინტერვიუს ძირითადი შედეგების შეჯამების შედეგად მივიჩნით, რომ გამოკითხულთა უმრავლესობის აზრით:

- ❖ ისრაელ-პალესტინის მრავალწლიანი კონფლიქტის გადაჭრის გზა მხოლოდ დიალოგია;
- ❖ გარე ძალების ჩარევის შედეგად ამ უთანხმოების მოგვარება ნაკლებად პერსპექტიულია;
- ❖ აბრაამისტულმა საერთო წარმომავლობამ და სიწმინდეებმა ნაკლებსავარაუდოა რომ დადებითი როლი ითამაშოს ამ თითქმის მოუგვარებელი და დაუსრულებელი კონფლიქტის გადაჭრაში;
- ❖ რელიგიური ფაქტორი შესაძლოა კონფლიქტის გაღვივების მიზეზი უფრო გახდეს, ვიდრე მისი მოგვარების;
- ❖ აშშ-ის ახალი პრეზიდენტის, ჯო ბაიდენის მმართველობის პერიოდში ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტთან დაკავშირებით ნაკლებსავარაუდოა რაიმე რადიკალური ცვლილების მომსწრე გავხდეთ. თუმცა მცირე ნაწილის მოსაზრებით, შესაძლოა პალესტინელებს ახალი პრეზიდენტის მმართველობის ეპოქაში არცთუ უპერსპექტივო დახმარების იმედიც კი გაუჩნდეთ.

კონფლიქტების როლი კაცობრიობის ისტორიაში მნიშვნელოვნად დიდია, მიუხედავად მისი დესტრუქციული ხასიათისა, რადგან დამანგრეველთან ერთად ის

განვითარებისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. აღსანიშნავია მისი სახეცვლილება და კლასიფიკაცია, ხოლო წარმოშობა და გადაჭრის პერსპექტივები არაერთგვაროვანია.

- რელიგია კი, თავის მხრივ, როგორც ჩანს, არა მარტო მშვიდობისმყოფელი იარაღია, არამედ მას თავად ძალუმს გამოიწვიოს ნებისმიერი სახის კონფლიქტი. ისრაელ-პალესტინის დღემდე დაუსრულებელი უთანხმოება უკავშირდება რელიგიურ ადგილებს, სიწმინდეებსა და მისი ფლობის სურვილს. ნაშრომში არაერთხელ აღინიშნა ის ფაქტი, რომ ეს ფაქტორი, როგორც დადებითად, ისე უარყოფითად ისახება ხსენებულ კონფლიქტზე, რაც მეტად ხანგრძლივსა და დაუსრულებელს ხდის მას.
- რელიგიის როლი პოლიტიკაში მნიშვნელოვანია და, შესაძლოა ითქვას, ფუნდამენტურიც კი, რაზეც არაერთხელ გავამახვილეთ ყურადღება ნაშრომში. ხოლო რაც შეეხება წმინდა ადგილებს, ის პოლიტიკასა და განსაკუთრებით კი ახლო აღმოსავლეთში კონფლიქტის წარმოშობის წყაროდ მივიჩნიეთ. ასევე, ის დაპირისპირების აღმოფხვრის ერთ-ერთი მყარი ინსტრუმენტიც შეიძლება გახდეს. რაზეც არაერთხელ ვისაუბრეთ. რელიგიის საკითხი აღმოსავლეთში ძალიან საკრალური და სათუთი თემაა. მას ქვეყნის მართვის სადავეები უპყრია და არსებული სიტუაციის როგორც ესკალაცია, ისე დეესკალაცია ძალუმს. საჭიროა კიდევ უფრო მყარი და ფუნდამენტური არგუმენტირება და პროპაგანდა იმ იდეისა, რომ ამ ორ ერს საერთო სიწმინდეებთან ერთად, საერთო მამამთავარი _ აბრაამი ჰყავთ, რაც შესაძლებელია კონფლიქტის კერის ჩაქრობის ერთ-ერთი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ბერკეტიც კი აღმოჩნდეს.
- ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტი მისი წარმოშობის დღიდან ძალიან აქტუალური იყო მსოფლიოს წამყვან მოვლენებთან ერთად, რადგან მისი გადაჭრის ვერც ერთი გზა გამოდგა ეფექტიანი. შედეგად, მისი გამომწვევი მიზეზები დღითიდღე მატულობდა და კონფლიქტები სულ უფრო ახალ ეტაპზე გადადიოდა _ ლორდ პასცვილდის „თეთრი წიგნი“, პილის კომისია, ბალფურის დეკლარაცია, რაც დეტალურად განვიხილეთ ნაშრომში. ეს ნუსხაა

იმ მოვლენებისა, რომლებიც ამ უთანხმოებას კიდევ უფრო ამწვავებდა, ნაცვლად საერთო შეთანხმებამდე მისვლისა.

- ნაშრომსა და ბოლო ქვეთავში არაერთხელ აღვნიშნეთ და შემდგომ დეტალურად განვიხილეთ, რომ სიწმინდეები, განსაკუთრებით კი საერთო საკრალური ადგილები, არა მხოლოდ გზა კონსენსუსამდე, არამედ პრობლემის მოუგვარებლობის ერთ-ერთი სერიოზული მიზეზიც შეიძლება გახდეს. შესაბამისად, ამ ქვეთავში კონფლიქტის მოგვარების გაჭიანურების ერთ-ერთ მიზეზად ამ საერთო წმინდა ადგილების დაუფლებისა და პირველობის სურვილი დავასახელებთ. მათი ფლობა ორივე მხარეს იმდენად უნდა, რომ ბრძოლა კვლავაც გრძელდება.
- სიონისტური მოძრაობის ჩამოყალიბების გავლენა ამ კონფლიქტზე დეტალურად არის წარმოჩენილი ნაშრომში. თუმცა მათი ძალისხმევა პრობლემის მოგვარების მთავარ გზად ვერ მიიჩნევა. მოძრაობის მოქმედებები მის გამომწვევ ერთ-ერთ მთავარ მიზეზადაც კი შეიძლება ჩაითვალოს, რადგან სიონიზმი გახდა ის მტკიცე იდეოლოგია, რითაც დღემდე ხელმძღვანელობენ ებრაელები და მკაცრად მისდევენ ჰერცლის პრინციპებს.
- ხოლო, რაც შეეხება ისლამური სახელმწიფოების დამოკიდებულებას ამ კონფლიქტისადმი, ის არაერთგვაროვანია. ნაშრომში წამყვანი მუსლიმური ქვეყნების პოზიცია ძირეულად არის განხილული, რაც, თავის მხრივ, კონფლიქტს არა თუ გამოსავლის გზების პოვნისკენ უბიძგებს, არამედ მისი გამწვავების ერთ-ერთი ფაქტორიც შეიძლება იყოს.
- ასევე, განხილულია დასავლური სამყაროსა და რუსეთის როლი ამ კონფლიქტის მოგვარებაში. დასავლეთი, საერთაშორისო ორგანიზაციები და სამშვიდობო მისიები ცდილობენ კონფლიქტის დასრულებაში დადებითი წვლილი შეიტანონ, თუმცა, მიუხედავად ამდენი ძალისხმევისა, შესაბამისი ბერკეტი მაინც ვერ მოიძებნა. მეორეს მხრივ, რუსეთი აშშ-სთან კონკურენციის მიზნით ცდილობს, თავისი როლი შეასრულოს ამ დაუსრულებელი უთანხმოების მოგვარებაში. უნდა აღინიშნოს, რომ მან ვერ შეძლო

ფასილიტატორის როლის მორგება და ვერც მისმა ჩარევამ და აქტივობამ შეცვალა რამე.

➤ ნაშრომში კონფლიქტის გადაჭრის ქრონოლოგია არის განხილული, ზესახელმწიფო, აშშ, დაპირისპირების წარმოშობის დღიდან შუამავლის როლის მორგებას ცდილობს. მას უდიდესი წვლილი მიუძღვის მშვიდობისმყოფელის მანტიის მორგებასა და მისიის შესრულებაში. თუმცა აღმოჩნდა, რომ მისი ეს დინამიკური ჩართულობა ამ კონფლიქტს კიდევ უფრო ამწვავებს და ართულებს. კვლევებზე დაყრდნობით, შეიძლება აღინიშნოს, რომ შესაძლოა რელიგიურ ჭრილში მოიძებნოს პრობლემის გადაჭრის რეალური გზა. ჩვენი მხრიდან კი დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ ათწლეულების განმავლობაში, მიუხედავად მრავალი შეთანხმებისა და არაერთი საერთაშორისო თანამეგობრობის, ევროკავშირისა თუ ზესახელმწიფოების ჩარევისა, აღნიშნული კონფლიქტი კვლავაც მოუგვარებელია და ცხელ ზონად რჩება. შესაბამისად, არსებული ვითარება და ამჟამინდელი სურათი არ გვაძლევს იმის თქმის საშუალებას, რომ ისრაელი და პალესტინა უმოკლეს ვადაში კონსენსუსის მიღწევასა და მშვიდობიან თანაცხოვრებას შეძლებენ. მიუხედავად არაერთი მცდელობის, სხვადასხვა მექანიზმების მოძიების, არაერთი სახელმწიფოსა თუ საერთაშორისო ორგანიზაციის მხრიდან კონფლიქტის დარეგულირების მცდელობისა, ეს ადგილი დღემდე ცხელ წერტილად მიიჩნევა და ახლო აღმოსავლეთის ერთ-ერთ მყიფე და მოწყვლად რეგიონად რჩება.

კვლევის მიმოხილვისას წარმოჩენილი რთული მდგომარეობის მიუხედავად, თავს უფლებას ვაძლევთ, დავიტოვოთ იმედი, რომ ებრაელებსა და პალესტინელ არაბებს შორის მშვიდობიანი თანაცხოვრების ეპოქა დადგება. ამაში კი, მიუხედავად საერთო სიწმინდეების ერთპიროვნულად ფლობის სურვილისა, შესაძლოა დიდი როლი საერთო აბრაამისტულმა წარმომავლობამ ითამაშოს.

ინფორმაცია აპრობაციის შესახებ

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საგამოცდო კომისიაში დაცულ იქნა სამი კოლოქვიუმი და ერთი თემატური სემინარი.

სამი კოლოქვიუმი (თითოეული არის სადისერტციო ნაშრომის ნაწილი)

1. ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტების ისტორიული წანამძღვრები და თეორიული ჩარჩო.
2. ებრაულ-არაბული ტერიტორიების გადანაწილება და კონფლიქტის გაღრმავება.
3. საერთაშორისო თანამეგობრობა და ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტის გადაჭრის სავარაუდო გზები.

თემატური სემინარები

1. „ნატო-თურქეთის ურთიერთობა“

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები

1. საქართველოსა და ირანის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილი მეხუთე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. "ახლო აღმოსავლეთის ისლამური ქვეყნების პოზიცია ისრაელ-გას-ისა და ისრაელ-ბაჰრეინის შეთანხმებასთან დაკავშირებით"- შორენა სიგუა, ლევან ნიკოლეიშვილი -კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი - სამეცნიერო კონფერენციის შრომები, თბილისი 2020.

2. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის IX რეგიონთაშორისი სტუდენტური კონფერენცია- "რელიგიათა შორის პოლიტიკური პრობლემები და ისრაელ- პალესტინის კონფლიქტი" - შორენა სიგუა, გორდა ლიბრაძე, თბილისი 2019 წელი.

3. კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი - მე-8 საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. " ისრაელის ურთიერთობები გას-თან და ბაჰრეინთან და ირანისა და თურქეთის პოზიციები". -შორენა სიგუა

4. 2019 წლის 25 მაისი - სტუდენტთა მეშვიდე სამეცნიერო საერთაშორისო კონფერენცია - კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თემა - "სოჭის ფორმატის პრობლემის გადაჭრის საკითხი"- შორენა სიგუა

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი გამოქვეყნებულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, აღმოსავლეთმცოდნეობის დეპარტამენტი, აღმოსავლეთმცოდნეობის მაცნე, "საერთო რელიგიური სიწმინდეები და მისი გავლენა რეგიონულ უსაფრთხოებაზე" -მაია კაპანაძე, შორენა სიგუა, თბილისი, 2020

2. პოლიტო / LOGOS -კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის

პოლიტიკური კვლევების ინსტიტუტის სამეცნიერო ჟურნალი გამომცემლობა „ივერიონი“ თბილისი 2020, ტომი -II -"რელიგიის ფაქტორი კონფლიქტის გაღვივებაში ისრაელისა და პალესტინის კონფლიქტის მაგალითზე" მაია კაპანაძე, შორენა სიგუა.

3.პოლიტო / LOGOS -კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პოლიტიკური კვლევების ინსტიტუტის სამეცნიერო ჟურნალი გამომცემლობა „ივერიონი“, თბილისი 2021. მაია კაპანაძე, შორენა სიგუა - "მუსლიმური ქვეყნების დამოკიდებულება ისრაელ-პალესტინის კონფლიქტისადმი".

4. Vol. 10 No. 1 (2021): Journal in Humanities - "The Role of Sacred Sites in Handling the Israel-Palestinian Conflict"- Maia KAPANADZE, Shorena SIGUA,



Caucasus International University

Faculty of Social Sciences

Right of Authorship

Shorena Sigua

Abstract dissertation Presented
For
The degree of Doctor of Political Sciences

Tbilisi, 0141, Georgia
2023

Annotation

Impact of religious factors on the regional conflict resolution (on the example of Israeli-Palestina issues)

For almost half a century now, the world has been paying attention and observing the Israeli-Palestinian conflict in detail, differently known as the Middle East conflict. This disagreement has not lost its relevance for many years.

The subject to discuss in our theme is the origin and further development stages of the Middle East, specifically the Israel-Palestine conflict.

In the paper, we precisely discussed the history of the origin of the Israeli-Palestinian conflict, its causes, and possible ways to resolve it, especially in this direction, we focused on the religious factor, which has hardly been the subject of fundamental research.

The religious factor is strongly emphasized in the thesis. Its positive role and influence over resolving the regional conflict, in particular, on the example of the Israeli-Palestinian conflict.

The paper discusses the causes of the conflict and the ways and consequences of their escalation. Preliminary historical facts of this problem are discussed as well. As mentioned earlier, our research examines the positive and, at the same time, the possible negative role of religion in relation to this longest-standing conflict. **Chapter 1 - Historical Background and Theoretical Framework of the Middle East Conflicts** - discusses the historical background and theoretical framework of the Middle East conflicts. The causes and stages of development of the East and specifically the Israeli-Palestinian conflict. **conflicts and its theoretical discourse** - is devoted to the types of conflict, the prehistory of its origin in social, religious or political terms. Positive and negative impact of conflict on any plane. The power of religion, which can both incite and encourage conflict, as well as resolve it peacefully. **The factor of religion in the instigation of**

the conflict and its management - the factor of religion in the management of the conflict is presented. The role of religion and its influence on society, their interdependence are discussed. Religion often helps to create and inflame conflicts, but it can also play the role of a mediator and resolve long-standing conflicts. The **role of holy places in the regional politics of the Middle East** - we talk about the factor of religion in fueling the conflict and the role of holy places in politics, because these two completely different concepts in their essence are very closely related to each other. It also discusses the global role of Jerusalem in resolving this conflict, the religious dispute, the importance of the holy places, their origin and influence, and the power and importance of religion in the aspect of resolving these perennial disagreements. **The second chapter - relocation of Jewish-Arab territories and deepening of the conflict** - discusses the relocation of Arab-Jewish territories and the deepening of the conflict, the main reasons for its intractability, the role of holy places as one of the excuses for the deepening of disagreements. Ideological influence of Zionism on the Jewish state. **"The White Paper" and the beginning of a new stage of the conflict** - talks about the "White Paper" and the beginning of a new stage of the conflict, the history of its origin, the new stages of the conflict, the repatriation of Jews, the Balfour Declaration and the Philly Commission. **The role of sacred places as one of the main reasons for conflict intractability** - the role of sacred places as one of the main reasons for conflict intractability is presented. We are talking about the history of the first temple, the declaration of Jerusalem as the capital of Israel, that led the conflict to an even deeper dead end. Also, on the importance of holy and sacred places, which are the cause of unresolved disagreements and bloody conflicts between Palestinians and Jews to this day. **The influence of Zionism as an ideology on the politics of the Jewish state** - the influence of Zionism as an ideology on the politics of the Jewish state is discussed. Theodore Hartzl's establishment of the course of Zionism, his different vision and approach, as well as the views of the English politician Anthony Ashley Cooper Shaftesbury, on the anti-Zionist movement at the end of the 19th century. On the results decided at the First Zionist Congress. On the Basel conference of 1903 and Jewish settlements, on the "Sykes-Picot agreement and the involvement of the English. **The third chapter - the international community and possible ways of solving the Israeli-Palestinian conflict** - talks go about the possible ways and means of solving the Israeli-Palestine conflict, the involvement of the international community and states and their possible mechanisms for solving the conflict. The attitude of the Islamic states, the end of this perennial disagreement. Direct or indirect involvement of Europe, Russia and America. The attitude of the Muslim countries to the Israel-Palestine conflict - the attitude of the Islamic states to the Israel-

Palestine conflict is presented. The relations between Syria and Israel, the position and role of Transjordan, Egypt, Morocco, Tunisia, Lebanon, Iraq, Iran and Turkey in the de-escalation of this conflict are discussed. Their direct or indirect involvement in the peaceful resolution of the conflict. **The involvement of the Western world and Russia in the resolution of the conflict** - the involvement of the Western world and Russia in the resolution of the conflict, the position of the Soviet Union, and after its collapse "the attitude of Russia, the involvement of the West and the extent of the US contribution to the resolution of the said conflict, are also presented by Russia, As a facilitator, the role and Russian-Israeli relations. The European Union and its position in relation to this perennial conflict. The probable prospects for conflict resolution is discussed about in the work. On ways of discussing it in political or religious terms. After Israel's occupation of the Palestinian territories - in 1967, according to the UN decision, on the de-occupation of Palestine, because the Palestinians had the legal right to exist in their territory. The chronology of peace negotiations, the Oslo agreement and the new era of negotiations are also presented.